

Perfins: hou ze in de gaten (2)

Onder deze titel verscheen al eens een artikel in *Novioposta* 44 1). Door de toenemende belangstelling lijkt het ons goed om nogmaals aandacht te besteden aan de zegels met de gaatjes. Niet iedereen zal het artikel uit 1994 nog binnen handbereik hebben zodat we het geheugen wat zullen opfrissen. We gaan meteen wat uitgebreider in op de geschiedenis van de perfins. Deze aflevering is een aanloop naar het volgende artikel over de Nijmeegse perfins.

Inleiding

De invoering van de postzegels was een mooie oplossing voor het betalen van portokosten, maar bood meteen de mogelijkheid voor frauduleuze handelingen. Even een zegel van de baas achteroverdrukken en men kon gratis een brief verzenden. Ongebruikte postzegels konden op het postkantoor ingeleverd worden en men kreeg dan het geld terug.

In België loste de bank Guillochin fils Ainé et Cie uit Mons het probleem op door postzegels van een opdruk te voorzien 2) 3). In juli 1863 werd begonnen met een grote G op de zegels te plaatsen (afbeelding 1). Daarmee werden de zegels eigenlijk ontwaard, hetgeen verboden was. Het duurde nog tot oktober 1865 voor er een einde aan deze praktijk kwam.

Afbeelding 1 Zegel met opdruk "G"

De eerste perfin

In Engeland werden fiscale zegels voorzien van een droogstempel. De heer Bessemer had in 1833 het idee om deze zegels te perforeren 4). Het idee werd overgenomen door de autoriteiten, Bessemer werd bedankt en dat was het.

Eigenlijk is het vreemd dat dit idee niet werd gebruikt bij de invoering van de postzegels. Pas in 1858 kwam Joseph Sloper met een apparaat om cheques en wissels te perforeren. Hierop verkreeg hij patent en werd daarmee eigenlijk onterecht de uitvinder van het voorzien van een perforatie. Pas in 1867 werd het apparaat zo gewijzigd dat het voor postzegels te gebruiken was. De perforatie bestond uit de initialen van het bedrijf of een afbeelding die ermee te maken had. Op 13 maart 1868 kreeg Sloper toestemming voor het perforeren van postzegels. De naam voor zo'n perforatie is perfin en komt van de afkorting PERFORated INITIALS.

Wereldwijd zijn er zeer veel landen geweest die perfins hebben gebruikt. In het blad *Perfins* 5) is al een lijst opgenomen van 67 landen (oa. Duitse staten, Australische staten, div. landen in Europa, Noord en Zuid Amerika, Afrika en Azië), waar perfins gebruikt zijn en die lijst zal zeker niet compleet geweest zijn.

De hierboven genoemde Belgische bank uit Mons was in België de eerste die gebruik maakte van perfins nadat het werd toegestaan. Inmiddels was de naam van de ank gewijzigd in Banque du Hainaut. De Perfin was "HB" (afbeelding 2).

Afbeelding 2 De perfin "HB" van de Banque du Hainaut uit Mons

De perfins in Nederland

In Nederland werd het gebruik van perfins en droogstempels ingevoerd, nadat er in Circulaire 955, 31 maart 1875, art. 2 toestemming werd verleend. Er werd een algemene vergunning verleend om misbruik te voorkomen. De volledige tekst vind u in afbeelding 3.

Art. 2.

Op daartoe door belanghebbenden aan dit Departement ingediend verzoek, is vergunning verleend om, ter voorkoming van misbruiken door personen in hunne dienst, de frankoorzegels welko zij voor hunne briefwisseling bij hoeveelheden inslaan, van een droog ingedrukt of door fijne doorboring verkregen naameijfer of ander bijzonder merk te voorzien, mits in dier voege aangebragt, dat de duidelijkheid der beelddenis en der waardevermelding van het frankoorzegel niet geschaad wordt.

Do aldus gemerkte, tot kwijting van het port of regt gebozigde frankoorzegels, worden op de kantoren op de gebruikelijke wijze van den afdruk van den vernietigingsstempel voorzien.

Afbeelding 4 Het vroegst bekende perfin poststuk is op 6 augustus 1875 verstuurd van Maastricht naar Amsterdam

Reeds in 1875 zijn er twee gebruikers begonnen met perfins: Petrus Regout in Maastricht (perfin P.R / M) en W. Schöffer & C° in Rotterdam (perfin W. S / &C° type 1).

Omdat de verleende vergunning van algemene aard was, is niet bekend welke van deze twee gebruikers in Nederland als eerste gestart is. Echter algemeen wordt aangenomen dat dit Petrus Regout is, omdat de vroegst bekende brief met een perfin van deze firma is.

Dit stuk dateert uit de periode dat het puntstempel het normale vernietigingsstempel van postzegels was. Er zijn uit die tijd ongeveer 24 (vouw)brieven en één postblad met perfin(s) bekend die afgestempeld zijn met een puntstempel, daarvan is er één met emissie 1869 Rijkswapen, twee met emissie 1891 Hangend haar, één met mengfrankering 1872 - 1891 en de rest met emissie 1872. Met zekerheid is vastgesteld dat er 32 bedrijven zijn geweest die vóór de afschaffing van het puntstempel begonnen zijn met het in gebruik nemen van een perfin. Van vier andere bedrijven zouden nog perfins met een puntstempel gevonden kunnen worden. Eén van de bedrijven waarvan het gebruik in die periode vast staat, komt u in het tweede artikel met de Nijmeegse gebruikers van perfins tegen. Dit was A. Noorduijn & Zoon die vanaf 1892 het perfin AN type 1 in gebruik heeft gehad.

Na de puntstempel periode zullen er nog vele honderden gebruikers in Nederland volgen. In de perfincatalogus van Jan Verhoeven, 2e druk 6) - staan momenteel iets meer dan 800 verschillende perfins genoemd. Maar omdat een aantal van deze perfins in heel veel verschillende zegels zijn aangebracht, kunnen zo'n 40.000 varianten van postzegels met perfins worden onderscheiden.

De oudst bekende zegel waarin een perfin bekend is, is de 2½ ct Rijkswapen zegel. Hiervan zijn er drie bekend met perfin W.S&C° type 1 en één bekend met perfin P.R.M.

De perforatie machines

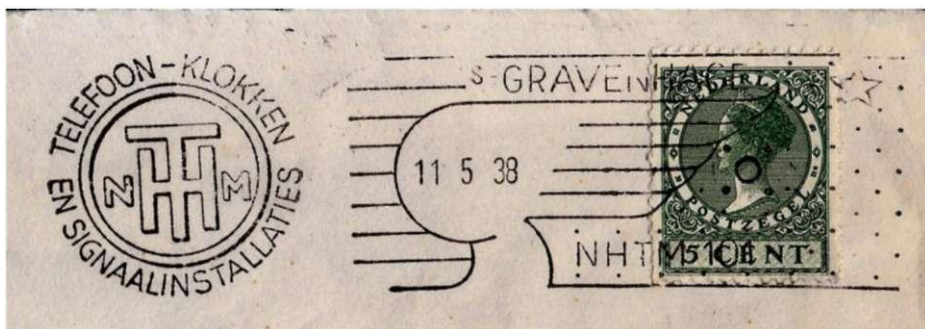
De eerste apparaten voor het aanbrengen van perfins waren geschikt om 1 postzegel tegelijk te perforeren. Later werd het aantal mogelijkheden uitgebreid. Door een rol zegels op tanding dubbel te vouwen konden meerdere zegels tegelijk worden geperforeerd. Deze en andere mogelijkheden zien we in de advertentie voor diverse Postzegel Perforeer-Hefboompersen in de advertentie van afbeelding 5.

Postzegel Perforeer-Hefboompersen.

No. 1 perforeert 3 op elkander gelegde postzegels met 1 of 2 letters, gewicht 1.3 K.G.									
1	2				3	4			1.3
2	6				1	2			2
2	5				3	4			2
2	4				5	6			2
2	3				7				2
rijen van elk 5 postzegels met 1 of 2 letters, gewicht 12 K.G.									
3	2				5		3		12
3	2				5		4		12
4	5				10		1		29
4	4				10		2		29
4	3				10		3		29
4	2				10		4		29

afbeelding 5 Advertentie voor apparatuur om postzegels te perforeren (collectie H. Geurts)

Maar daar bleef het niet bij. Er kwamen apparaten die de zegels na perforatie op een envelop konden plakken. Van deze zogeheten postzegelplakmachines, was de bekendste die van de firma POKO. Daarom worden de perfin's afkomstig van dit type machine poko's genoemd. De zegels uit de gewone machines werden afgescheurd. Bij de poko's werden de zegels afgesneden, zodat daaraan te zien is met welk type machine we te maken hebben (afbeelding 6).

Afbeelding 6 Zegel afkomstig uit de Komusina postzegelplak machine zonder perfin. Duidelijk is te zien dat de bovenkant van de zegel afgesneden is.

Een andere bekende machine was van de firma Michelius, die in een aantal opzichten afweek van de POKO:

1. De zegels moesten door de constructie van de machine geleverd worden door de PTT in rollen waarbij de zegels kopstaand van de rol afgerold kwamen en de perforatie rechtstaand in de zegel kwam. Op verzoek van Michelius zijn een aantal jaren van zowel in Duitsland als in Nederland dergelijke omgekeerde rollen speciaal voor de Michelius machine geleverd. Omdat men later (in Duitsland vanaf 1923) stopte met de levering van dergelijke rollen, zijn de meeste Michelius perforaties ook kopstaand bekend (veroorzaakt door gebruik van niet-omgekeerde rollen).
2. Door de Michelius machine werden 2 extra gaatjes in de zegels aangebracht (waarschijnlijk voor de doorvoer van de zegels in de machine).

De eerste postzegelplakmachine werd in 1911 in gebruik genomen 7) door Jos de Poorter in Rotterdam (poko JdP). Vanaf 1903 moesten bedrijven die een perfin wilden gebruiken, een ontwerp naar de PTT sturen. Als het ontwerp werd goedgekeurd, kreeg het bedrijf een toestemming. De toestemming tot het gebruik voor de perfin van Jos de Poorter werd op 15 juni 1911 verleend.

In het vervolgartikel zullen we alle bekende Nijmeegse perfin's en poko's de revue laten passeren.

H.J.W.M. Jans en J. Mulder

Noten

- 1) Perfin's: hou ze in de gaten, J. Spijkerman, *Novioposta* 44 (94-2) 22-23.
- 2) Voorloper van de perfin, J. Mulder, *Novioposta* 77 (02-3), 7.
- 3) De "Guillochin" opdruk op de Belgische Medaillons, Fr. Henri Van der Auwera.
- 4) Zegels met perfin's, Ruud Verberne, *Maandblad KVBP Studiekring* 392,15-21
- 5) Perfin's, *Cronicle of the Perfin Club*, Vol. 1, no. 2, juni 1945 (Amerikaanse Perfin Club)
- 6) *Catalogus van de perfin's van Nederland en OR*, Perfin Club Nederland, 2e editie, 2007, Jan L. verhoeven
- 7) De Postzegelplakmachine Michelius, R.J. Hamming, *Perfinpost* 15, okt. 1990

Duitse filatelistische stempels

Gelegenheidstempels komen we in vele vormen tegen. Zelf heb ik mijn verzameling spoorwegen bijvoorbeeld stempels in de vorm van een stoomlocomotief.

In Duitsland zijn de vormen van deze stempels aan regels gebonden. In een brochure uit 2005 staan de 5 toegestane typen stempels beschreven en afgebeeld. Alleen de plaats van het postleitzahl kan nog variëren. Veel variatie is het niet, boven de onderrand of in de onderrand (zie afbeelding). Deze variatie geldt voor alle 5 de stempelty-

pen zodat er slechts 10 verschillende typen zijn.

De afmetingen liggen volledig vast (zie afbeelding voorpagina). Niet alleen de buitenmaten en vorm, maar ook de plaats van strepen en datum. Wie denkt dat er nog wat met de letters gespeeld kan worden, heeft het mis. Alle cijfers en letters zijn in grotesk—DIN 1451. Alles is gründlich vastgelegd. Een verrassend stempel uit Duitsland zullen we dus niet tegenkomen.

J. Mulder

